

E15 Zondag Quinquagesima

Zondag Quinquagesima

De Schriftlezing voor deze korte overdenking vindt u opgetekend in Mattheüs 5:1-12; het Evangelie naar Mattheüs, daarvan het vijfde hoofdstuk, de verzen 1 tot en met 12.

[*Eerste grote monoloog: De Bergrede (5:1-7:29)*]

De zaligsprekingen:

5

- 1 En *Jezus* de scharen ziende,
is geklommen op eenen berg
en als Hij nedergezeten was,
kwamen Zijne discipelen tot Hem.
- 2 En Zijnen mond geopend hebbende,
leerde Hij hen,
zeggende:
- 3 "Zalig *zijn* de armen van geest,
want hunner is het Koninkrijk der hemelen.
- 4 Zalig *zijn* die treuren,
want zij zullen vertroost worden.
- 5 Zalig *zijn* de zachtmoedigen;
want zij zullen het aardrijk beërven.
- 6 Zalig *zijn* die hongeren en dorsten *naar* de gerechtigheid,
want zij zullen verzadigd worden.
- 7 Zalig *zijn* de barmhartigen,
want hun zal barmhartigheid geschieden.
- 8 Zalig *zijn* de reinen van hart,
want zij zullen God zien.
- 9 Zalig *zijn* de vreedzamen,
want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.
- 10 Zalig *zijn* die vervolgd worden om der gerechtigheid wille;
want hunner is het Koninkrijk der hemelen.
- 11 Zalig zijt gij, als u *de mensen* smaden
en vervolgen
en liegende alle kwaad tegen u spreken om Mijnentwille.
- 12 Verblijdt u en verheugt u,
want uw loon *is* groot in de hemelen;
want alzóó hebben zij vervolgd de Profeten,
die vóór u *geweest zijn*.

In deze overdenking zal ik in het bijzonder stilstaan bij vers 7:

- 7 Zalig *zijn* de barmhartigen,
want hun zal barmhartigheid geschieden.

Wat is er zalig aan barmhartigheid? Dat is niet de moeilijkste vraag. Wie barmhartigheid bewijst, wordt gelukkig, is gelukkig. De HEERE is barmhartig: het hoort bij Zijn karakter. Wie barmhartigheid bewijst, volgt Hem na: hij doet wat de HEERE behaagt. Maar wat betekent barmhartigheid eigenlijk?

Het schijnt afgeleid te zijn van het Latijn: *misericordia*, waarbij 'miser' 'ellendig, arm', betekent, en 'cor' hart. Aanvankelijk was de uitdrukking in het Nederduitse taalgebied 'ontfarmhertig', van 'ontfarmen'; en ontfermen betekent iemand uit medelijden voor gevaren beschermen. Maar de Statenvertaling koos voor de middel Hoogduitse variant: 'barmherzec'. In het Gotisch was dat 'armahairts', arm van hart, geweest, een letterlijke vertaling van het Latijn; later is er een voorvoegsel voor geplaatst, waarvan alleen de 'b' overgebleven is. Medelijden is er dicht bij; maar medelijden is op zich passief, terwijl barmhartigheid actief is. Medelijden is een gevoel, barmhartigheid is een daad of zijn daden die uit een gevoel van medelijden voortkomen.

Weest barmhartig, wil Christus eigenlijk zeggen, en u zal barmhartigheid geschieden. Het tegenovergestelde van barmhartigheid is natuurlijk *onbarmhartigheid*. Waar kan men dan zoal aan denken?

Aan het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Een schoolvoorbeeld van barmhartigheid. De gelijkenis is al eens eerder aan de orde geweest; hoe kan het ook anders. Scherp wordt het contrast geschilderd tussen de Priester en de Leviet en de in hun ogen zo verachtelijke Samaritaan. De Priester en de Leviet wilden geen risico

lopen, misschien om ook overvallen te worden; misschien om zich te verontreinigen voor de dienst, al was de beroofde een mede Israëliet: hij was immers op weg van Jeruzalem naar Jericho overvallen. De vorm zou dan hebben gewonnen van de inhoud; en vorm zonder inhoud is natuurlijk loos. De man die overvallen was had hulp nodig; had dringend hulp nodig. Anders zou dit – wellicht – zijn einde betekenen. Maar zij liepen met een boog om deze man heen, en deden niets om hem te helpen.

De Samaritaan, had, vanuit Joodse optiek, de verkeerde leer, met de verkeerde vorm van aanbidding: slechts de vijf boeken van Mozes werden erkend als Heilige Schrift, en men aanbad op de berg Gerizim. Nu stonden zij wat betreft hun canon: alleen de vijf boeken van Mozes, niet alleen: vermoedelijk deden de Sadduceeën dat ook. De gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan was verteld naar aanleiding van een vraag van een wetgeleerde; en wie legden de wet uit? Voornamelijk priesters. Dus is het niet verwonderlijk dat juist een Priester en een Leviet worden opgevoerd in deze gelijkenis, en evenmin de Samaritaan. Want Samaritanen aanbaden in een concurrerende tempel. En het is die Samaritaan, ja hij, die zich bekommert om de gewonde man, hij bekommert zich om het slachtoffer. Dat die lijdende mens eigenlijk tot zijn vijanden hoorde, dat maakte niet uit. Daar vroeg de Samaritaan niet naar; daar keek hij niet naar. Zijn naaste had hulp nodig. Hij kreeg medelijden. En hij ging vanuit dat medelijden helpen: hij deed veel meer dan men redelijkerwijs van hem verwachten zou of zelfs maar mocht verwachten. Hij goot zijn olie en zijn wijn in zijn wonden, om de arme man te verzorgen. Hij verbond zijn wonden. Hij zette hem op zijn rijdier: hijzelf zal erbij gelopen hebben; hij bracht de gewonde zelfs naar een herberg. Hij verzorgde de man daar, en gaf de herbergier de volgende morgen geld [dus hij was daar een nacht overgebleven] om hem verder te verzorgen, en verzekerde dat, mocht meer nodig zijn, hij het zeker zou betalen. Dat is barmhartigheid. Vanuit medelijden de ander helpen zonder enige vorm van zelfzucht. Zonder er zelf beter van te worden: de man gaf er zelf op toe. Dat is de barmhartigheid die de HEERE klaarblijkelijk volgens Jezus voor ogen staat. Dit is dus tevens een openbaring van Gods karakter. Zo wil de HEERE zijn.

Twee vragen roept dit op. De eerste, de bekendste, al zo vaak geuit: hoe verstaat zich dat in onze tijd ten aanzien van alle problemen die er zijn; of dat nu in het groot is, of in het klein. Of dat nu om oorlogen, hongersnoden of natuurrampen gaat, of om een familietwist of burenruzie. Maar ook en natuurlijk om ziekte en dood. Hoe kan dat in het aangezicht van een almachtig en barmhartig God? Het is mij een raadsel. Maar wel duidelijk is dat Hij toch barmhartigheid voor ogen staat. Klaarblijkelijk aan het einde van de tijd. Want Hij Zelf heeft Zich in Christus ook geheel gegeven. Maar daarmee is de vraag voor ons toch nog niet opgelost.

De tweede vraag die zich opdringt is: wat doet dat ons? Ja, wij hebben barmhartigheid te bewijzen. De Middeleeuwen had dat prachtig uitgespeld: de zeven werken der barmhartigheid:

1. Ten eerste: De hongerigen spijzen.
2. Ten tweede: De dorstigen laven.
3. Ten derde: De naakten kleden.
4. Ten vierde: De vreemdelingen herbergen.
5. Ten vijfde: De zieken verzorgen.
6. Ten zesde: De gevangenen bezoeken.
7. Ten zevende: De doden begraven.

Aldus Wikipedia.

Ik wist dit niet: Maar ziet u wat hier centraal staat? Wat staat hier in het midden, op de vierde plaats: de vreemdelingen herbergen. Och, wanneer men de afbeeldingen uit Syrië ziet, wie wordt dan niet met medelijden vervuld? Het is toch erg, het is toch vreselijk, wat daar gebeurt. En dan vluchten die arme mensen, vluchten, alles, of vrijwel alles, achterlatend, op zoek naar een beter. En dan belanden zij op Lesbos. Een eiland, voor de Turkse kust. Een Grieks eiland. En daar zitten zij vast. Alsof zij misdadigers zijn. Zij lijdten gebrek. Maar dat is toch vreselijk?

Hoe kan men dan toch zeggen: sluit de grenzen? Dat kàn toch niet? Dat is toch onmenselijk? Men kan toch niet zeggen: omdat deze mensen islamiet zijn, zijn zij mijn naasten niet? Natuurlijk dient men voorzichtig te zijn. Natuurlijk dient men te beseffen dat er ook kaf is tussen het koren. Dat er mensen zijn, die misbruik willen maken van de situatie. Komt men iets dergelijks tegen, kan men dat natuurlijk niet gedogen. Dat zou dwaasheid zijn. Zijn er mensen die het mededogen en de tolerantie van Nederland in gevaar brengen: ja, daar dient men zeker op alert zijn: zover mag het niet komen. Het naropen van meisjes die misschien niet volgens de kledingsvoorschriften gekleed zijn die hen voor ogen staat. Of het lastig vallen van andere minderheden. Dan dienen er maatregelen te worden genomen. Men dient de vreemdelingen goed en gastvrij te ontvangen. Maar men moet er voor waken te worden misbruikt.

Het is hartverwarmend hoeveel mensen zich voor vluchtelingen inzetten. Hoe veel geld hiervoor wordt opgehaald. Hoeveel tijd en energie men daarin steken wil. Dit geldt alle vormen van liefdadigheid. U ziet het: overal waar men de hongerigen spijzigt; de dorstigen laaft; de naakten kleedt; de zieken verzorgt; de gevangenen bezoekt, de doden begraaft: alom geldt daar 's HEEREN zegen. En natuurlijk is het niet tot deze zaken beperkt. Dat zevental is ingegeven omwille van de heiligheid van het getal zeven, een duidelijk symbolisch getal. Overal waar men de naaste tot steun is, waar het medelijden gepaard gaat met een uitreiken naar de naaste, daar is sprake van barmhartigheid, en daarover heeft de HEERE gezegd dat Hij barmhartig zal zijn.

En hoe belangrijk is dat laatste niet. Waar zou men zonder barmhartigheid zijn? Naar recht en gerechtigheid moet men niet haken. Natuurlijk, wanneer men onrecht is, streeft men zijn recht toch te halen. Maar niet ten koste van de ander; niet ten koste van alles. De HEERE Zelf weet hoe Hij mensen, die tekort werd gedaan, recht moet doen. Maar geen mens is volgens de Bijbel zonder zonde. Dat bedoel ik niet als beschuldiging. Ik ken de ander niet. Ik zal zeker niet zeggen dat de ander minder is dan mij, in ethisch opzicht. Daar pieker ik niet over. Dat heeft men ooit wel eens gedacht: maar dat is echt niet zo. Daar heb ik, kennende mijzelf, geen enkel recht toe. De raad van de apostel [Paulus]: een ieder achte de ander uitmuntender dan zichzelf [Filippenzen 2:3], is niet voor niets gegeven. En dat geldt niet alleen medegelovigen: denk eens aan humanisten. Wat voor goeds die allemaal doen. Daar ben ik niets bij.

Maar laat nimmer de haat het winnen van de liefde. Weest barmhartig, ook straks in het stemlokaal: de vluchtelingen, de echte vluchtelingen, mogen nimmer worden geweerd. Dat de HEERE hunner en onzer barmhartig zijn mag, dat is mijn bede.

Amen.